

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆԻՍՏԻ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՔԱՂՎԱԾՔ**

14 դեկտեմբերի 2006 թվականի N 50

**17. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ՈՉ ՖՈՐՄԱԼ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԻՆ ՀԱՎԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՏԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Հավանություն տալ Հայաստանի Հանրապետությունում ոչ ֆորմալ կրթության հայեցակարգին՝ համաձայն հավելվածի:

**ՍՏՈՐԱԳՐՎԵԼ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ ԿՈՂՄԻՑ
2006 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 18-ԻՆ**

Հավելված
ՀՀ կառավարության 2006թ.
դեկտեմբերի 14-ի նիստի N 50
արձանագրային որոշման

**ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ՈՉ ՖՈՐՄԱԼ
ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԻՆ ՀԱՎԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՏԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

20-րդ դարի 60-ական թվականներին կյանքի բոլոր ոլորտների զարգացման ընթացքի արագացմանը և հասարակական հարաբերությունների էական փոխակերպումներին զուգընթաց կրթական ոլորտ ներթափանցեց «ոչ ֆորմալ կրթություն» հասկացությունը:

Ոչ ֆորմալ կրթության հիմնական նպատակը կրթական ոլորտում համարժեք պատասխան գտնելն է դարի այնպիսի մարտահրավերներին, ինչպիսիք են հասարակական և քաղաքացիական մասնակցության անկումը, ինֆորմացիոն հասարակության պահանջները, միջազգային ինտեգրացիոն, համընդհանրացման գործընթացների ակտիվացումը և տնտեսության համակարգային փոխակերպումների ու գոյություն ունեցող ֆորմալ կրթական համակարգի միջև աստիճանաբար խորացող անջրպետը:

Որպես կրթության յուրահատուկ ձև՝ ոչ ֆորմալ կրթությունը թույլ է տալիս սոցիալական տարբեր խմբերի ներկայացուցիչներին ձեռք բերել և զարգացնել շարունակ փոփոխվող միջավայրի պահանջներին (պայմաններին) համապատասխան հմտություններ, կարողություններ և գիտելիքներ:

Համաձայն ոչ ֆորմալ կրթության մեջ ընդունված սկզբունքների՝ դրանք կարող են ձեռք բերվել կամավոր հիմունքներով, տարաբնույթ կրթական միջոցառումների տեսքով, որոնք տեղի են ունենում ֆորմալ կրթական համակարգից դուրս: Հատկանշական է, որ ոչ ֆորմալ կրթության իրականացման մեջ էական դեր են խաղում հասարակական կազմակերպությունները, որոնք առավելապես ներգրավված են համայնքային և երիտասարդության հետ կատարվող կրթական ծրագրերի իրականացման աշխատանքներում:

Առաջին անգամ ոչ ֆորմալ կրթության ճանաչման հարցը եվրոպական մի շարք երկրներում բարձրացվել է 80-ական թվականներին, երբ այս հասարակության մեջ արդեն իսկ նվաճել էր իր ուրույն դերը և տեղը՝ ընդունվելով որպես կրթության անբաժանելի տարր: Եվրոպական մի շարք երկրներ ընդունել են ոչ ֆորմալ կրթության հայեցակարգեր և ռազմավարական ծրագրեր:

Հայաստանի Հանրապետությունում վերջին տարիներին իրականացվում են կրթության համակարգի շարունակական բարեփոխումներ: Ընդունվել են կրթության ոլորտը կարգավորող օրենքներ («Կրթության մասին», «Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության մասին», «Նախադպրոցական կրթության մասին» ՀՀ օրենքների), հայեցակարգեր ու ռազմավարություններ (ՀՀ կառավարության 06.05.2004թ. N 17 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած «ՀՀ նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության և ուսուցման ռազմավարությունը», ՀՀ կառավարության 29.12.2005թ. N 53 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած «Մեծահասակների կրթության հայեցակարգը և ռազմավարությունը»), որոնք չեն անդրադարձել ոչ ֆորմալ կրթությանը:

Հայաստանում ոչ ֆորմալ կրթության տարածումը սկսվել է 20-րդ դարի 90-ական թվականներից և այսօր, 15-ամյա փորձառությունից հետո, այն հասել է զարգացման այնպիսի փուլի, երբ անհրաժեշտություն է դարձել ընդունել համապատասխան հայեցակարգ:

Հայեցակարգում օգտագործվող հիմնական հասկացությունները

1. Ոչ ֆորմալ կրթություն (նոն ֆորմալ էդուքեյշն)՝ կրթություն, որը բնութագրվում է սույն հայեցակարգի 16-րդ կետում նշված հատկանիշներով, նպատակը՝ զարգացնել անձի քաղաքական, քաղաքացիական, սոցիալական, տնտեսական և մշակութային մասնակցությունը հանրային կյանքում, նրա կարողությունները, հմտությունները, արժեքային համակարգը և գիտելիքները, որոնք ձեռք են բերվում ֆորմալ կրթության համակարգից դուրս կամ դրան համընթաց:

2. Ֆորմալ կրթություն (ֆորմալ էդուքեյշն)՝ կրթություն, որն իրականացվում է կազմակերպված ակադեմիական կրթական համակարգում պետության կողմից հաստատված հատուկ ծրագրերի միջոցով և ներառում է հանրակրթական, նախնական մասնագիտական (արհեստագործական), միջին մասնագիտական, բարձրագույն, հետբուհական մասնագիտական, ինչպես նաև մասնագետների վերաորակավորման և որակավորման բարձրացմանն ուղղված կրթությունը:

3. Կենսափորձով ձեռք բերված կրթություն (ինֆորմալ էդուքեյշն)՝ բնական կրթական գործընթաց, որից անհատը ողջ կյանքի ընթացքում առօրյա շփումների միջոցով ձեռք է բերում բազմաբնույթ արժեքներ, ունակություններ, հմտություններ և գիտելիքներ: Այս գործընթացի տարրեր կարող են դիտվել, օրինակ՝ ընտանիքի անդամների, ընկերների, միջավայրի հետ հաղորդակցությունը, զանգվածային լրատվության միջոցները, գրականությունը, համացանցը և տեղեկատվական այլ աղբյուրներ:

4. Ուսուցանում/դասընթաց (թրեյնինգ)՝ ոչ ֆորմալ կրթական գործընթացի կազմակերպման հիմնական ձևերից է, որը, ի տարբերություն կենսափորձով ձեռք բերվող կրթության, բնութագրվում է հստակ պլանավորմամբ, համապատասխան

խմբի կարիքների բավարարման համար անհրաժեշտ ճկունությամբ և իրազեկ վարողի կամ ուսուցանողի առկայությամբ:

5. Ուսուցանող (թերյներ)՝ ոչ ֆորմալ կրթական գործընթացի մշակման և իրականացման հիմնական դերակատար: Կախված կրթական գործընթացում իր ներդրման աստիճանից՝ կարող է հանդես գալ որպես բուն «ուսուցանող» (առավելագույն հնարավոր ներդրում), կամ որպես «վարող» (ուսուցանման մասնակիցներին գրեթե համահավասար ներդրում):

6. Մասնակից՝ ոչ ֆորմալ կրթական գործընթացի մասնակից հանդիսացող անձ: Կրթական գործընթացում ունեցած իր դերակատարմամբ «մասնակիցը» էապես տարբերվում է ֆորմալ կրթական գործընթացում ներգրավված «աշակերտներից» և «ուսանողներից»՝ բովանդակային առումով կատարելով ուսուցանողին գրեթե հավասար ներդրում:

7. Գնահատում՝ ոչ ֆորմալ կրթական համակարգի արդյունավետության աստիճանի որոշման գործընթաց, որը չի ենթադրում ուսուցանման արդյունքում մասնակիցների կողմից ձեռք բերված գիտելիքների և հմտությունների աստիճանի որոշում քննության, թեստավորման միջոցով, այլ առավելապես հիմնված է մասնակցի ինքնագնահատման և մասնակիցների կողմից ուսուցանման գործընթացի արդյունավետության գնահատման վրա: Գնահատումը կատարվում է ուսուցանողի կողմից ընտրված գնահատման մեթոդների կիրառմամբ:

8. Ճանաչում (րեկոգնիշն)՝ ոչ ֆորմալ կրթության գործընթացին մասնակցության արդյունքում ձեռք բերված կարողությունների, հմտությունների և գիտելիքների արժևորումն է՝ պետական և մասնավոր սեկտորների, հասարակական կազմակերպությունների կողմից:

Հայեցակարգի նպատակները

Սույն հայեցակարգի նպատակներն են՝

9. սահմանել «ոչ ֆորմալ կրթություն» հասկացությունը, սուբյեկտները և ոչ ֆորմալ կրթության բնագավառում պետական քաղաքականության հիմնական սկզբունքները:

10. սահմանել Հայաստանի Հանրապետությունում ոչ ֆորմալ կրթության համակարգի զարգացման առաջնայնությունները:

11. հիմք ստեղծել ոչ ֆորմալ կրթության միջոցով մասնակիցների կողմից ձեռք բերված հմտությունների, կարողությունների և գիտելիքների որակի ապահովման մեխանիզմների ստեղծման համար:

12. հիմք ստեղծել պետական և մասնավոր սեկտորների, հասարակական կազմակերպությունների կողմից ոչ ֆորմալ կրթության միջոցով մասնակիցների ձեռք բերած հմտությունների, կարողությունների և գիտելիքների ճանաչումն ապահովող մեխանիզմների ստեղծման համար:

Ոչ ֆորմալ կրթության սուբյեկտները

13. Ոչ ֆորմալ կրթության սուբյեկտներն են՝

1) Հայաստանի Հանրապետության պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները:

2) Հայաստանի Հանրապետության կրթական համակարգի պետական և ոչ պետական մասնագիտացված հաստատությունները.

3) ոչ ֆորմալ կրթության ծրագրեր առաջարկող մասնագիտացված կառույցները.

4) ոչ ֆորմալ կրթության մասնագետները (ուսուցանողները).

5) Հայաստանի Հանրապետությունում օրենքով սահմանված կարգով գրանցված և գործող հասարակական կազմակերպությունները և միավորումները.

6) Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները, օտարերկրյա քաղաքացիները և քաղաքացիություն չունեցող անձինք, որոնք ոչ ֆորմալ կրթության ծրագրերի մասնակիցներ են.

7) Հայաստանի Հանրապետությունում օրենքով սահմանված կարգով գրանցված և գործող շահագրգիռ այլ կազմակերպությունները, միջազգային կառույցները:

Ոչ ֆորմալ կրթության բնագավառում պետական քաղաքականության սկզբունքները և խնդիրները

14. Ոչ ֆորմալ բնագավառում պետական քաղաքականության սկզբունքներն են՝

1) ոչ ֆորմալ կրթություն տրամադրող կառույցների մասնակցությունը ոչ ֆորմալ կրթության բնագավառում պետական քաղաքականության մշակմանը և որոշումների կայացմանը.

2) ոչ ֆորմալ կրթության բնագավառում մատչելիության, մրցակցության և հրապարակայնության ապահովումը.

3) ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կրթական համակարգերի փոխլրացման սկզբունքների ընդունումը (ոչ ֆորմալ կրթական համակարգը չի հավակնում փոխարինել ֆորմալ կրթական համակարգին):

15. Ոչ ֆորմալ կրթության բնագավառում պետական քաղաքականության խնդիրներն են՝

1) ոչ ֆորմալ կրթության որակի ապահովման մեխանիզմների մշակումը (ոչ ֆորմալ կրթություն տրամադրող կառույցների, ոչ ֆորմալ կրթության մասնագետների և ուսուցանման/դասընթացի որակ):

2) ոչ ֆորմալ կրթության համակարգի վերաբերյալ հասարակության հրազեկվածության աստիճանի բարձրացումը.

3) ոչ ֆորմալ կրթության բնագավառում նորարական մոտեցումների և մեթոդների օգտագործման խրախուսումը և խթանումը.

4) ոչ ֆորմալ կրթության բնագավառում մասնակիցների միջազգային շարժունակությանը նպաստելը.

5) ֆորմալ կրթության հաստատություններում ոչ ֆորմալ կրթության մեթոդների կիրառմանը նպաստելը:

Ոչ ֆորմալ կրթության հատկանիշները

16. Ոչ ֆորմալ կրթությունը բնութագրվում է հետևյալ հատկանիշներով՝

1) ուսուցողական գործընթացի ծրագրումը՝

Ծրագիրը կազմվում է ուսուցանողների կողմից՝ ելնելով դասընթացի նպատակներից և խնդիրներից: Սակայն այն դիտարկվում է որպես նախնական

առաջարկ և ենթակա է փոփոխության՝ հաշվի առնելով մասնակիցների ցանկությունները, հետաքրքրությունները և ակնկալիքները:

2) Մասնակցության բնույթը՝

Մասնակցությունը կամավոր է: Մասնակիցներն իրենք են որոշում, թե գործընթացի որ մասին են ցանկանում մասնակցել:

3) Ուսուցանվող գիտելիքների և հմտությունների բնույթը՝

Ուսուցանման գործընթացում հավասար ուշադրություն է դարձվում մասնակիցների մտավոր, զգայական, ֆիզիկական ոլորտներին (այսպես կոչված՝ «համակողմանի» մոտեցում): Ուսուցանման գործընթացն իրականացվում է, հատկապես, մասնակիցների մոտեցումների, վարվելակերպի մոդելների, արժեքային համակարգի, կարծրատիպերի հետ:

4) Գիտելիքի ստացման/փոխանցման ձևը՝

Գիտելիքն ու հմտությունները ձեռք են բերվում ուսուցման գործընթացին ուղղակի մասնակցելու արդյունքում: Գործընթացն իրականացվում է համապատասխան գիտելիքին և հմտությանը լիարժեք տիրապետող անհատի՝ ուսուցանողի կողմից: Ի տարբերություն հիերարխիկ «վերևից ներքև» մոդելի՝ այս դեպքում գիտելիքը հիմնականում ստացվում է «հորիզոնական» եղանակով (հավասարը՝ հավասարին մեթոդով):

5) Ուսուցանման արդյունավետության գնահատում՝

Մասնակիցների կողմից իրականացվող ինքնագնահատումն է (մասնակիցն ինչ ստացավ տվյալ կրթական գործընթացին մասնակցելու արդյունքում) և գործընթացի արդյունավետության գնահատումը (ուսուցանման կազմակերպման որակը և համապատասխանությունը մասնակցի սպասումներին): Քննություն, թեստ գաղափարները չեն կիրառվում: Չեն կիրառվում խրախուսման մեթոդները, խրախուսվում են փոխօգնությունը և թիմային ոգին: Դասընթացի վերջում բոլոր մասնակիցներին տրվում են միանման «մասնակցության հավաստագրեր»:

Հասանելիության և մատչելիության ապահովում

17. Իսթանբլ ֆորմալ կրթական համակարգում ներգրավված անձանց մասնակցությունը ոչ ֆորմալ կրթության միջոցառումներին տեղական և միջազգային մակարդակներում:

18. Իսթանբլ աշխատող անձանց մասնակցությունն իրենց մասնագիտական և անհատական զարգացում ապահովող ոչ ֆորմալ կրթական ձեռնարկումներին (գործուղումներ, արձակուրդներ):

19. Ապահովել սակավ հնարավորություններ ունեցող խմբերի ներգրավվածությունը ոչ ֆորմալ կրթության միջոցառումներին/ձեռնարկումներին (հաշմանդամներ, մարզերի և գյուղական համայնքների երիտասարդներ, սոցիալապես անապահով երիտասարդներ և խոցելի խմբեր):

20. Իսթանբլ տեղեկատվական հաղորդակցման տեխնոլոգիաների ընձեռած հնարավորությունների օգտագործումը ոչ ֆորմալ կրթության համակարգում:

Միջազգային համագործակցության խթանում ոչ ֆորմալ կրթության բնագավառում

21. Ոչ ֆորմալ կրթության բնագավառում միջազգային համագործակցության խթանումը պետք է իրականացվի հետևյալ ուղղություններով՝

1) ոչ ֆորմալ կրթության բնագավառի մասնագետների փոխանակման ծրագրերի իրականացում, փորձի փոխանակման բազմաբնույթ միջոցառումների իրականացում (մասնագիտական խորհրդատուներ, սեմինարներ և այլն)։

2) ոչ ֆորմալ կրթության միջազգային միջոցառումների կազմակերպում և աջակցություն այդ ոլորտում հասարակական նախաձեռնություններին։

3) Հայաստանի Հանրապետությունում ոչ ֆորմալ կրթության բնագավառում կուտակված փորձի ներկայացում միջազգային հանրությանը, ոչ ֆորմալ կրթության վերաբերյալ միջազգային փորձի ուսումնասիրում և տարածում։

Հիմնական միջոցառումներ

22. Առաջնորդվելով սույն հայեցակարգով՝ ՀՀ կառավարության լիազորած պետական կառավարման մարմնի կողմից՝ հասարակական կազմակերպությունների հետ համատեղ (նրանց համաձայնությամբ), ոչ ֆորմալ կրթության համակարգի զարգացմանն ուղղված գործողությունների 2008-2013 թվականների ծրագրի մշակում և ներկայացում ՀՀ կառավարության հաստատմանը մինչև 2007 թվականի չորրորդ եռամսյակի վերջը։

1) Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության մեջ փոփոխությունների նախատեսում՝ կրթության տվյալ տեսակի կիրառման հետ առնչվող խնդիրների առավել արդյունավետ լուծման նպատակով։

2) Հասարակության իրազեկության աստիճանի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների կազմակերպում՝ ոչ ֆորմալ կրթության համակարգի զարգացման մատչելիության բարձրացման և տարածման համար։